

Кунець Ірина Юрївна, аспірант кафедри конституційного права та прав людини НАВС

Науковий керівник: Колодій А.М., професор кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ доктор юридичних наук, професор

КОМІТЕТИ ЯК СТРУКТУРНІ СКЛАДОВІ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ

Оптимізація організації і діяльності парламенту залишається одним з пріоритетних напрямків вітчизняного конституціоналізму, оскільки її забезпечення має прямий вплив на результативність його роботи, на те, наскільки прийняті ним закони дадуть змогу розв'язати нагальні питання сьогодення, а відтак держава зможе гарантувати дотримання прав та свобод людини. Адже в Основному Законі України закріплено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1].

Структурною складовою парламенту (Верховної Ради України) є комітети, які створюються для забезпечення здійснення ним конституційно визначених повноважень. Якість виконання цими органами своїх функцій має безпосередній вплив на ефективність діяльності єдиного органу законодавчої влади в Україні. Відтак, питання статусу парламентських комітетів залишається актуальною проблемою науки конституційного права.

А тому пропонуємо почати вивчення питання з дослідження етимології слова «комітет». Так, в Етимологічному словнику української мови зазначено: комітет «колегіальний орган, що керує якоюсь суспільною діяльністю; орган державного управління», ...фр. *comité* «комітет» виводиться від

англ. committee «тс.; опікун», що продовжує фр. [kommittee] «особа, якій щось доручено», похідне від дієслова commetre «виконувати; доручати; довіряти», яке зводиться до лат. committere «зводити (для змагання, боротьби); доручати, довіряти» [2, с. 539]. В словнику-довіднику «Парламентаризм та парламентська діяльність» одним з визначень поняття «комітет» є постійний *орган* парламенту (при однопалатному парламенті) або однієї з палат парламенту (при двопалатному парламенті) [3, с. 101]. З наведеного, комітет є органом парламенту, якому щось доручено, довірено виконувати.

Детально визначає це поняття Закон України «Про комітети Верховної Ради України» від 04.04.1995 року № 116/95-ВР, в статті 1 якого вказано, що комітет Верховної Ради України – це орган Верховної Ради України, який утворюється з числа народних депутатів України для здійснення за окремими напрямами законопроектної роботи, підготовки і попереднього розгляду питань, віднесених до повноважень Верховної Ради України, виконання контрольних функцій [4].

При цьому слід згадати, що Верховна Рада України є єдиним органом законодавчої влади в Україні. А з урахуванням змісту частини 1 ст. 6 Основного Закону України, парламент в Україні є державним органом.

Таким чином, структурною складовою Верховної Ради України як державного органу є орган, визначення правового статусу якого є завданням цих тез.

У юридичній науці виділяються такі специфічні ознаки державних органів:

1) створення їх відповідно до закону за волею держави та здійснення ними своїх функцій від імені держави за принципом «дозволено лише те, що прямо передбачено законом»;

2) формування з однієї особи або групи людей, які здійснюють управління суспільством на професійній основі;

3) виконання кожним державним органом чітко визначених, законодавчо встановлених видів і форм діяльності;

4) наявність у кожного державного органу юридично закріпленої: організаційної структури, територіального масштабу діяльності, спеціального положення, що визначає його місце та роль у державному апараті, а також порядку взаємовідносин з іншими державними органами та організаціями;

5) наявність у державних органів державно-владних повноважень [5, с. 74].

Комітети Верховної Ради України є конституційно визначеними органами. Їх діяльність координує Голова Верховної Ради України згідно з Конституцією України та в порядку, встановленому Регламентом Верховної Ради України. Організація, повноваження та порядок діяльності комітетів Верховної Ради України визначаються Конституцією України, Законами України «Про комітети Верховної Ради України» від 04.04.1995 року № 116/95-ВР, «Про статус народного депутата України» від 17.11.1992 року № 2790- XII [6], Регламентом Верховної Ради України, затвердженим Законом України від 10.02.2010 року № 1861-VI [7] та постановами Верховної Ради України. Таким чином, можемо говорити, що парламентські комітети створені за волею держави. Разом з тим, така ознака, як здійснення ними своїх функцій від імені держави, комітетам не притаманна.

Персональний склад комітетів формується Верховною Радою України нового скликання шляхом обрання голів, перших заступників, заступників голів, секретарів та членів комітетів. Обрання народних депутатів України до складу комітетів здійснюється на основі пропозицій депутатських фракцій, внесених з дотриманням квот, визначених Регламентом Верховної Ради України. Тобто, комітету притаманна така ознака державних органів, як формування з групи людей. Однак, зазначені парламентські органи утворюються виключно задля здійснення законопроектної, організаційної та контрольної функцій. Здійснення управління суспільством на професійній основі до їх компетенції не належить.

Для парламентських комітетів характерним є виконання чітко визначених, законодавчо встановлених видів і форм діяльності. Нормативно врегульованими є їх місце та роль у структурі органу законодавчої влади, а також відносини парламентських комітетів з державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, їх посадовими особами.

Разом з тим, наявність юридично закріпленого територіального масштабу діяльності не є характеристикою парламентських комітетів, оскільки їх діяльність не поширюється на ту чи іншу частину території України. Цим органам не притаманні державно-владні повноваження.

Як вже зазначалося, склад комітетів становлять народні депутати України. При цьому, особливістю вказаних парламентських органів є відсутність у них власного апарату працівників, які б забезпечували їх роботу. Організаційне, правове, наукове, інформаційне, документальне та матеріально-технічне забезпечення діяльності комітетів здійснюється Апаратом Верховної Ради України, тобто, того органу, структурною складовою якого вони є.

Узагальнення наведеного вище дозволяє дійти висновку, що парламентські комітети не є державними органами. Разом з тим, вони є допоміжними органами в структурі українського парламенту, що створюються задля забезпечення належного виконання Верховною Радою України своїх повноважень шляхом здійснення за окремими напрямками законопроектної роботи, підготовки і попереднього розгляду питань, віднесених до повноважень Верховної Ради України, виконання контрольних функцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996–№30.–Ст. 141.
2. Етимологічний словник української мови: В 7 т. - Т. 2: Д/Копці / Ред. кол.: О.С. Мельничук (гол. ред.), Т.В. Коломієць,

О.Б. Ткаченко. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. - К.: Наукова думка, 1985. – 572с.

3. Парламентаризм та парламентська діяльність: словник-довідник / уклад.: В.А. Гошовська, Н.Г. Протасова, М.М. Газізов та ін.; за заг. ред. д. політ. н., проф. В.А. Гошовської. – К.: НАДУ, 2010. – 228с.

4. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 04.04.1995 р. № 116/95-ВР // Відомості Верховної Ради України від 10.05.1995 – 1995 – № 19. Ст. 134.

5. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є.В. Білозьоров, В.П. Власенко, О.Б. Горова, А.М. Завальний, Н.В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С.Д. Гусарєва, О.Д. Тихомирова. – К.: НАВС, Освіта України, 2017. – 320с.

6. Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 р. № 2790-ХІІ // Голос України від 23.12.1992.

7. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI // Голос України від 17.02.2010 – № 28.